

CONVICTIO LOGICA,

Adfulgente Summi Numinis
gratia,
&

*Annuate Amplissimo Senatu Philosophico
in incluto, quod ad Auram jacet, Lyceo,*
PRÆSIDE

*Maxima Reverendo atque Celeberrimo
VIRO*

Dn. Mag. JOH. HAARTMAN,
Log & Metaph. Prof. Reg. & Ord.

*Candida bonorum censura modeste
subjicienda*

a

MICHAELE WANONIO

Satacundensi,

Die, si Deo visum fuerit, 1. Julii, 1734.
loco horisque solitis.

ABOÆ, Exc. Joh. Kiämpe R. Ac. Typ.

Summe Reverendo atque Celeberrimo

VIRO

D. ANDREÆ BERGIO,
S. S. Theol. DOCTORI & PROFES-
SORI Primario Amplissimo,
ARCHIPRÆPOSITO diœceseos Ab.
Gravissimo, utriusque Consistori ad
Auram ADSESSORI Æquissimo,
Mæcenati & Patrono meo Optimo,
omnigenam salutem & observantiã,

QUod Venerandum Tuum, Mæcenas &
Patrone Propensissime, nomen huius
primo tirocinii mei rudimento præfixerim,
anxium me habet, ut qui insignes, imo
maximas in Te dotes, jam inde a primo,
quo Te adspexi, ictu oculi, demiror tan-
tique facio, quanti qui maximi. Nihil
tamen segnius, cum incomparabilia illa
beneficia, quibus me, variis fortune lu-
dibriis expositum, nulla non cumulasti tem-
pore, paternumque illum affectum, quo

me

me indignissimum Tuum clientem es complexus, reverentissime ruminans, adeo me reperirem Tibi devinctum, ut religio mihi esset Tui nunquam usquam oblivisci, etiam hoc levidense in publicum submississimam animi monumentum Tibi dicare venerabundus sustinui. Sed vereor vicissim ne precipiti animi fervore eo provebar, ut temerarie audacie notam non effugiam, qui Tibi, Mecenas & Patrone Maxime, amplissimis perfungenti honoribus, trivialia offerre non erubesco. Ast dedit & olim Regi cuidam Persarum coonus extreme pauper muneris loco aquam, nec tamen tristis ab eo discessit. Condona proinde etiam Tu, VIR Gravissime, mihi audaciam, & accipe munusculum servi Tui humilimi, eodem quo me toties exbilarasti, vultu sereno, ac patere in posterum quoque sub exoptatissimo Tuo umbone delitescere me, qui permanebo

Summe Reverendo NOMINI TUO.

cultu officiisque deditissimus
Mich. Wanonius.

VIRO Plur. *Reverendo atque Doctissimo*
Dn. MATTHIÆ RIMAN,
Ecclesiarum, quæ Deo in Nyby colli-
guntur, Pastori Meritissimo, Patro-
ni omni honoris cultu perpetim
prosequendo.

VIRO perquam *Reverendo atque Doctissimo*
Dn. GABRIELI WEGELIO,
Ecclesiarum Carkuensium Pastori vi-
gilantissimo, Evergetæ & Fautori
multis nominibus honorando.

*M*elle rose multo fluitant apes impi-
gra se sit:

*Nec vigili mater soboli negat ubera casta,
Tardus ego Vester tamen excubitor bene-
facta*

*Sentio, quis dudum, Fautores, me cu-
mulastis.*

*Sin grates ergo, quas unquam mens pia
callet,*

*Solvere jam tentem Vobis pro parte virili,
Depuduisse olim merito censerer ad instar
Ingrati cuculi. Sed qua modo munera por-
sem?*

*Munera non porco, do raptim qualia pos
sum*

*Grata pie mentis devotaque pignora, quæ
Vos,*

*Fautores, hilari vultu quoque respicitote.
Semper ego sacram Triadem supplex precor,
ad sit*

*Vobis in vita, pariterque ad mortis ago-
nem:*

Ævo defessis contingant prospera cuncta!

*Plur. & perqv. Reverendorum No-
minum Vestrorum.*

Cultor humilimus

A. & R.

Erono Befalningsman öfwer öfre
Satacunda Härad's nedre del/
Äreborne och Högwälsachtad
Herr JOHAN FORSS,

För detta min mycket gifvilde och
Högtårade Nutritius, nu mera särde-
les bewågne Wälgynnare.

Erono Befalningsman öfwer Ma-
sko Härad
Äreborne och Högwälsachtad
Herr HENRIK STRÖEM,
min Högtårade Wälgynnare.

Kongl Academiæ Befalningsman
Äreborne och Högwälsachtad
Herr IOHAN LUNDWIK,
Min gunstige Wälgynnare.

AT jag til Eder träder fram/
Med detta ringa pappers
fram /

Gör

Gjör all den gunst I mig betedt/
I trångsmål och hwad mera
skedt/

Det jag till grafwen minnas skal/
Och prisa högt i dagar all.

I synnerhet jag mig utber/
Herr FORSS jag får för godhet
Ehr/

Som I mig twiist i målen mång/
Med detta wörd a denna gång.

Gud lône Eder alle tre/

Med allan rundhet/ at I see/

Ehr Hus och Barn florerat all/

Förr än Ehr kroppar liggia kall;

Ehr lede sen från tåre-dahl/

Til Ängla - frögd i himmels
sal!

Sidst beder jag med wördsamt
sinn/

I tåfes gunstigt taga min/

Fast ringa ungdoms förstling op/
Hwar

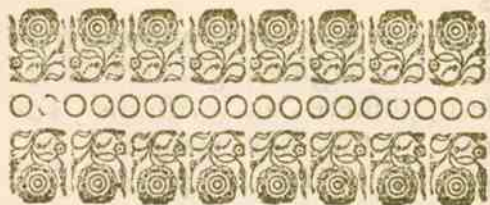
Hvar om jag gjort mig säkere
hopp.

Så twet jag twist det jag då har/
En fågnad stor i mina da'ar;
Min ögnalust kan åstven si/
Där på/ at jag här städs får bli/

Minne respective Herrars och wäl-
gynnares

Nörsammeste tienare
M. W.

I. N. J.

§. I.

NUperrime adhuc reperti
sunt homines, in logi-
cam, auream illam me-
dicinam mentis, adeo
injurii, ut eam grandi asperna-
rentur supercilio, ac sapientiæ
studiosis de manibus excutere co-
narentur. Ne vero nocentissi-
ma hæcce gangræna licenter
circum circa reptaret, neve ab-
usus rei verum ejusdem tolleret
usum, præcautum est a viris de
re litteraria bene meritis, qui
A gna-

gnaviter & magno numero lividis hisce logicæ sugillatoribus se se opposuere, ac levissimis eorum ratiunculis remotis, logicæ suum statuere pretium, eandemque infamiae exemptam non secus ac clavem scientiarum cultoribus Musarum diligentissime commendavere. Hoc in negotio sua minime sunt frustrandi laude sic dicti Eclectici, qui misso præjudiciiis nuncio, relictisque sectariorum, Academicorum puta, Peripateticorum, Stoicorum, Epicureorum aliorumque castris, in verba detrectarunt jurare magistrorum, ne eo facto incrementa remorarentur disciplinarum, ingeniaque plus terrerent quam allectarent; quin potius opus quoddam reformationis disciplinarum sunt aggressi, pars quidem feliciore fidere. Hic in aliis quoque logica, mirum!

rum! quantam passa est, metamorphosin. Nam primæva illa, a Stagirita collecta & adaucta, successu autem temporum in artem rixandi transformata, & spinosissimis juxta quæstionibus pene tota obfuscata, facie admodum nova, primisque suis natalibus adeo dissimili, ut, si paucula excipias, præter nomen cum Aristotelica aliorumque sectariorum logica, nihil quicquam habeat commune, in scenam eruditi orbis prodire iussa est. Et qui, quæso, aliter eveniret, cum laudati jam Eclectici, a studio partium liberi, non hiatus modo & lacunas alicubi occurrentes sarcirent, verum etiam ex collatis Logicorum dogmatibus, prævio examine haud proletario, cataque adhibita cautione lectissima visa, quæ, vel ipsis non monitoribus, quosvis titillant inque

admirationem sui rapiunt, congererent. Hæc, Benignissime Lector, si parumper expendas, non demirabere forsan, quod in album nolim referri λογικῶσι, quin potius eam, salvo tamen aliarum pretio, adeo deprecem, ut hac etiam occasione ingeniolum meum, si vel tantillum ejus mihi vendicare auserim, in ea exercere voluerim, dum scilicet de convictione logica extemporaneas quasdam observationes in publica concione examinandas exhiberem. Tantisper vero, Benignissime Lector, quæ par est observantia abs Te peto atque contendo, digneris me aura favoris Tui exoptatissima recreare, sic momorum in levi habebo judicia, & sane hili aut pili non faciam.

§. II.

Non est, cui in continentinon apparet, vocabulum convictionis.

tionis nomen esse verbale, ceu
grammatistæ loqui siveverunt, a
convincendo formatum. Scili-
cet hæc vocula, quantum mi-
hi innotuit, a probatissimis lati-
ni sermonis auctoribus civitate
non est donata; attamen telo
necessitatis urgente, cum alia æ-
que conveniens se non offerret,
digna qua uteretur, visa est Au-
gustino, facundiæ non medio-
cris patri: deinceps vero com-
munibus fere eruditorum suffra-
giis est recepta. Primitivum mo-
do indigitatum perinde castren-
se atque forense est verbum; at
hoc derivativum congruentius
refertur ad forum, indeque ad
collegia disputatoria, quorum
utriusque haud disparilis est ra-
tio. Nam quod illic est actor &
reus, id hic opponens est & re-
spondens. Hisce prælibatis fun-
damentique loco substratis, ad
idio-

idiomata linguæ adtendenti in
 propatulo non esse nequit, hanc
 vocem idem valere, quod Sve-
 corum öfvertigelse / aut Aleman-
 norum überweijung seu überzeu-
 gung. Atque sic ei ex assè, mi-
 nimum phrasi Biblica, respondet
 Græcorum ἔλεγχος & Hebræo-
 rum תוכחה five טוּכַחָה, quæ
 vulgo per redargutionem, cor-
 reptionem, Svetice straff / & a-
 lia his ἰσχυρά μεντα, sed perperam,
 si fontes penitus inspiciantur, ab
 interpretibus reddi solent. Cont.
 Marperg. Lehr Elench. p. 28. seq.
 Danhav, πολεμ. p. 303. Gerh.
 Harm. Cal. Bibl. Ill. ἐπίθετον huic
 appositum vel ipsi philosophiæ ti-
 runculis in liquido esse reor, cum
 systemata logica, numero innu-
 mera, unanimi contendunt vo-
 ce, id Græcis natales debere
 suos, ac ἐπὶ τῷ λόγῳ deduci, λό-
 γος autem non tam περὶ θεωρίας
 five

five oratio, hic sanioribus in
 cenlum venit, quin potius ad λό-
 γον respicitur ἐνδιαθετον, five ra-
 tionem, quia logica, five ars,
 five scientia, five facultas, five
 habitus, five prudentia, five do-
 ctrina; five disciplina denique
 instrumentalis dicatur, cu-
 rat rationem morbis gravissi-
 me affectam, docetque ea recte
 uti in veritate invenienda, diju-
 dicanda, communicanda atque
 defendenda, unde etiam rationalis
 audit philosophia. Hoc ve-
 ro additamento intimare volui,
 me hinc sequestrare convictionē
 iudiciariam, quæ jurisprudentiæ
 est relinqvenda, utpote cui nulla
 cum hac est analogia, quod mox
 patebit. Erat autem ea, si ritus
 majorum, exteros silentio trans-
 iens, ab ultima repetiero anti-
 qvitate, ab initio parum subti-
 lis, deinceps vero per intervalla
 tem-

temporum plurifariam est novata. Jam enim per *μονομαχίας*, easque vel bellicas, vel ludicras, vel vindicatrices vel probatorias: jam per ordalium, sive, ut exponit Hoffmannus, per ferrū igni candens (*stuf* = & *frugsjárn* dictum: jam per aquam tum ferventem, tum frigidam: jam per fortitiones: jam per vulnorum palpationes: tandem, omnibus his sapientissimo consilio abrogatis, per jurajuranda & testes, rei scelerum convicti sunt ac etiamnum convincuntur. Pronum itaque est videre me acturum, de convictione logica, quam definio: *probationem firmam, evidentibus atque validis innixam rationibus, quibus adversarius adeo constringitur, ut vel invitus iis acquiescat, cum nihil solidi contra possit movere.*

§. III.

QVo vero descriptiuncula alata collustretur luce quam
piam

piam, res paulo est fusius enucleanda; at mihi tamen, compendiaria via in arcem causæ invasuro, non licet esse prolixo. Iccirco ea, quæ copiosissime dici possunt, breviter strictimque, quorundam examinans verborum pondera, dicam. Scilicet asserui convictionem esse probationem firmam evidentibus innixâ rationibus. Huic assertioni sic additum ibo robur. Mortalis in flebili hac fragilitate ita est comparatus, ut, licet perfectionem sui, cum in aliis tum in consecutione veri, valde aveat, ad eamque omnibus intentis nervis summisque viribus contendat; nihilominus tamen cimmeriis, ut ajunt, tenebris obductus, in rebus præcipue a sensibus remotis, quin imo sæpiuscule in iis, quæ in sensus incurrunt, graviter hallucinatur atque in senti-

ceta

ceta errorum rapitur, quibus
 subinde usque adeo delectatur,
 ut prius sententia non desistat
 verumve secernat, quam firmis
 argumentis, tanquam amentatis
 hastis repellatur. Hinc prono
 fluit alveo convictionem nun-
 quam dari ante scientiam, nec
 hanc ante demonstrationem rei
 evidentem. Hæc ergo ipsa, si-
 ve methodo procedat synthetica,
 effectum probans ex causa, quæ
 demonstratio a priori sive *ἡ ἀποδείξις*
 salutatur: sive analytica, probans
 causam ex effectu, quæ a poste-
 riori sive *ἡ ἀναλυτική* vocatur, utramque
 in convictione facit paginam. In
 confesso vero est, immo ipsum
 demonstrationis nomen loquitur,
 obscuris atque confusis rationi-
 bus hic nihil esse loci; quin po-
 tius alterum convicturus termi-
 nos, quibus utitur, explicare te-
 netur singulos, exceptis quos a-
 liunde

hunde notos licet supponere. Nam verba sunt interpretes & signa mentis, quocirca, ut colloquentes mutua animi percipiant sensa, e re eorum omnino est, easdem & non diversas cum iisdem verbis jungant notiones, atque a semel recepta vocis significatione non temere recedant, inaudita tandem & insolentia verba, tanquam scopulos fugiant. Ceteroquin vanæ inter eos oriuntur concertationes & logomachiae; at veritas indaganda interea temporis in latibulis delitescit. Axiomata quoque e terminis componendo aut dividendo formata, adeo, oportet, sint clara, ut vel mediocriter adtendenti nexus aut pugna subjecti cum prædicato appareat. Nemini non, ut mihi persuadeo, ex jam dictis liquet, cur in definitione evidentiam urgeam rationum

onum. Proporro, cur juxta necessum sit, eas adduci validas, sic evictum dabo. Utatur licet, qui alterum convincere satagit, notionibus clarissimis simul & distinctissimis, evidente pariter sciat easdem conjungere aut disjungere modo; in eo tamen non sufficient casu, cum a contraria stans parte vel minimum momentum in dubium revocare potest, cuneumque cuneo retundere pergit. Ideo tenetur convicturus longius progredi, nec prius in demonstranda veritate subsistere, quam ex principiis immotis, definitionibus videlicet, axiomatis & experienciis, per ratiociniorum concatenationem, tales eruerit præmissas, quæ in dubitationis alea reponi non possunt. Id tamen a me impetrare non possum, ut autumem in hujuscemodi probationum connectione

xione semper opus esse artificio syllogistico formali, virtualis etenim ubivis omnino obtinet, ad eliciendum assensum contrariantis, nisi duntaxat cum ille non verecundatur convenientias idearum in dubio ponere. Sed nobilissimam hanc demonstrandi artem pluribus non persequar, ne ætium agere videar; cum jam inde ab archiphilosophi ævo, si annalibus sit fides habenda, hæc doctrina sit exulta; quapropter solidiora desiderantem ad systemata remitto | logica. Ceteris quoque verbis, quæ in definitione posui, pensandis, cum ex dictis atque dicendis dispalescant, supersedeo.

§. IV.

EX data definitione, eiqve annexa cujuscunque notæ expositione, facile, ut animo præsumo, sequitur, non omnem,
 quæ

quæ convictio cluit, esse revera talem; sed loco ejus, haud raro animis incautis falsam quandam subrepere persuasionem, quæ, cum identidem convictionem firmitate sua æquiparet, cum ipsa confunditur. Non toto forsitan erravero cœlo, si isthanc partim in convicturo partim in convin- cendo cuderim fabam. Eatenus næ ille omni vacat culpa, quatenus partibus suis, §. præcedente delineatis, rite fungitur; nihil enim eum movere potest, quod non semper, omnem licet moveat lapidem, ad metam sibi præfixam perveniat; id quod totum, ut §. sequente paucis expediam, pervicaciæ adscribendū est reluctantis, juxta tritum Metaphysicorum: *agens agit non ad modum activitatis suæ, sed ad modum receptivitatis patientis*. Tantum vero abest, ut semper se crimi-

crimine exsolvat, ut potius laci-
 niosis verborum sinibus, atque
 obscuris nec non verisimilibus,
 quandoque etiam fallacibus ra-
 tionum monstris, labyrinthum
 illi texat, iterque ad avia ac de-
 rupta errorum præcipitia muni-
 at, quem, debitum sophistæ cau-
 terium vitaturus, sine fucō in
 veritatis tramitem reducere de-
 beret. Hic eo magis culpæ cre-
 ditor affinis, quod, ventosi in-
 star pusionis, veritatis jacturam
 adeo faciat parvi, ut eam, a qua
 tamē, limationi habita quæstione,
 sibi cavere possit, facere non e-
 rubescat. Notabilis cumprimis
 causa hujus mali est *præcipitan-
 tia*, quam eo jure, quo qui opti-
 mo, matrem appellaveris erro-
 rum. Indoles enim ejus est ad-
 mittere aut rejicere ea, in qui-
 bus nexus aut pugna evidens non
 est, adeoque sine prævio exami-
 ne

ne album alienis dictariis addere calculum, &, quod consequitur, maximam cognitioni veritatis injicere moram, falsamque pro ea subornare persuasionem. Cum enormi hoc vitio sororium quasi vinculum intercedit vanis illis præsumptionibus, quas conveniente satis nomine *præjudicia* dicunt, ut quæ ejus non modo sunt adjumenta, sed etiam causæ. Nam sive ea judicii ponderaveris lance præjudicia, quæ confidentiæ dicuntur, inter quæ eminent ab educatione, conversatione, ingenio, ætate, sapientia, dignitate & fama orta: sive ex parte contraria ea, quæ diffidentiæ nominantur, in quibus primas vicissim ferunt ex tarditate ingenii, ætatis immaturitate, institutionis defectu & nominis obscuritate originem ducentia, perlevi deprehendes momento, quan-

quanto convincendum afficiunt damno, cum illa efficiant ut credulus affirmet neganda; hæc vero ut suspicax neget affirmanda, atque sic utraqve falsa eum lætent perſuaſione. Aſt vero nec *affectus* hinc prorsus ſunt exturbandi, quippe qui indivulſo cum præjudiciis nexu præpedimentum obijciunt convincendo, quo minus perſpiciat verum. Nam licet ſint in anima ſentiente, quod tum ex eorum cõmunitate cum brutis, tum ex ſanguinis, ſpirituum animalium & quarundam corporis partium motu, tum denique ex vi, quam inferunt voluntati, qua læpe exſurgunt invita, eiqve inſtar equi calcitroſi reluſtantur quod fieri neqviret ſi in ea reſiderent, palam eſt; nimium tamen quantum, ſi frena eis laxentur, cognitioni veritatis officiunt, cum

mota ab his voluntas agat in intellectum, eumque, ceu facultatem non penitus separatam aut oppositam sed coordinatam, in suas trahat partes. Hi quidem a plerisque tam Rhetoribus quā Logicis, nec non Phycis ac Moralistis, quibus omnibus ius de eis agendi, sub diverso tamen formali, competit, undenario determinantur numero, ab aliis plures vel pauciores statuuntur, quorum lites mearum nec virium nec partium est componere, nullusque fere eorum existit, quin cogitationes quodantenus perturbet & aliquem in intellectu vel producat vel alat morbum; at duos tamen, qui & alioquin omnium sunt vehementissimi, amorem nempe & odium, primarios, si mihi integrum esset, errorum facerem fontes. Hi enim quam maxime faces voluntati
sub.

subdunt, ut illa ante distinctam intellectus cognitionem aut appetat aliquid sub ratione boni aut aversetur sub ratione mali, quæ exin, uti primum movens inter omnes animæ facultates, imperat intellectui, ut rem malam sub prætextu boni, & e regione bonam sub prætextu mali sibi repræsentet. En viam veritatis dulcissimæ variis, iisque non contemnendis, obstructam difficultatibus, sed quæ, domitis affectibus ac præjudiciis valere jussis, sobria aperitur *dubitatione*. Hæc quidem in omnibus, etiam antiquissimis, si evidentia se minus commendant, maxime est necessaria, uti præsentissimum excutiendi erroris remedium, quæ cautum circumspectumque reddit intellectum, adeo ut nunquam proficiat, qui nunquam dubitat. Si tamen ad hunc finem

adsequendum faciet dubitatio, oportet conjuncta sit cum proposito eligendi ex propositionibus oppositis veriore, ideoque tantisper duntaxat est dubitandum, dum rationibus apodicticis, si fieri potest, minimum probabilius veritas in aprico sistatur. Ne vero dubitatio abeat in pertinaciam, tenaci mandanda sunt memoriæ, ut effatum principis lyricorum: *est modus in rebus sunt certi denique fines, quos ultra citraque nequit consistere rectum*; ita perutilis hæcce regula: *nunquam proficit, qui semper dubitat*. Proinde, quemadmodum dubitatio sobria nullo ævo e logica est proscribenda; ita nemo unquam adeo deliret, ut postliminio revocet, jam diu exsulantes Pyrrhonios, vel, si mavis, Scepticos, qui, teste antiquitatum thesaurario Gelio, libr. II. s. *nihil discernunt, nihil*

bil' constituunt, sed in querendo sem-
 per considerandoque sunt, quidnam
 sit omnium rerum de quo decerni con-
 stituique possit: omniumque rerum fi-
 dem veritatemque, mistis confusisq;
 signis veri atque falsi, ita incom-
 prehensibilem videri ajunt, ut quisq;
 homo est, non præceptis neque judicii
 sui prodigus, his uti verbis debeat,
 quibus auctorem philosophie istius Pyr-
 rhonem usum esse tradunt: ὁ ὑπὸ
 λου ἔτιος ἔχει τὸ δὲ ἢ ἐκείνῳ ἢ ἄλλῳ.
 Indicia enim rei cujusque & sinceræ
 proprietates negant posse cognosci &
 percipi. Hactenus ille. Hæc du-
 bitandi libido est tummopere vi-
 tanda, quia in divinis parit a-
 theismum; in humanis, quæ co-
 gnoscenda, ignaviam; quæ a-
 genda, licentiam.

§. V.

Quemadmodum autem per-
 suasio nonnunquam fit sine
 convictione; ita e contrario con-
 vi-

victio aliquoties fit sine persuasi-
 one. Nam nihilo fere magis in
 ingeniorum certamine semper
 ad digitum, ut loqui amant, pu-
 gnatur, certumve statuitur tro-
 pæum, quam in palæstris gladi-
 atorum, aut castris belligeran-
 tium, ubi pari sæpenumero dis-
 ceditur prælio, etiam si altrinse-
 cus manum conferat viribus aut
 consiliis superior. Dignus ali-
 quando est qui tali in casu note-
 tur ipse convicturus, eo præpri-
 primis nomine, cum non tem-
 perat sibi, quin immodestum a-
 gat vitilitigatorem, quo facto
 dissentientis a se abalienat ani-
 mum, eumque desperatione fra-
 ctum magis obstrigilat in cogni-
 tione veri, quam juvat. Nam
Verum est diverbium: *insano, si
 et insano insaniat aliquis, non mede-
 bitur.* Sed apponam hic verba,
 incomparabilis illius librorum
 hel-

helluonis, Photii, Patriarchæ
 quondam Constantinopolitani, e-
 aqve significantissima, fœnera-
 turus ab eis præsentī huic thesi
 & robur & lumen, sonant vero
 illa in Epistolis ejus sic: ἔλεγχθῶ
 ἄκρατῶ εἰς δύο περιστάται ταῦτα, ὁ
 μὲν βήλεται ποιεῖν, ὁ περιπίπτει· καὶ οἷς μὴ
 βήλεται, περιπίπτει· βήλεται μὲν γὰρ
 εἰς μετάνοιαν τὸν ἐλεγχόμενον ἄγει· ἀλλὰ
 τὸ μὲν ἐκ ἐξουσίας περιστάται θε-
 αυνῶν καὶ τῆς σπασθῆς εἰς τὸ θανάσιον· ἐν-
 τεφχύνει γὰρ μέλλων, καὶ εἰς ἀπέναντον
 ὠφελτρέπει. Ἐαυτὸν δὲ ὁρίσασθαι νομιοῦναι,
 ὡς ὅχι, φιλανθρωπῶ γνῶμη, καὶ συμ-
 παθεῖ διαθήσει, ἐπιχαιρεκακεῖται δὲ τῶ
 πλάσματι τῶ πλησίον, τοῖς οἰκτιρῶσιν ἐπιμα-
 βαίνειν. Nec tamen vel convin-
 cendus se cuiquam semper de
 hocce purget crimine, quippe
 qui multoties sua pertinacia eo
 progreditur furoris, ut, etiam
 solidissime convictus, cum vel
 hiscere non deberet, nullatenus
 sibi

sibi patiatur persvaderi, veritatem propositam firmo stare talo, sed, vim faciens conscientiae, potius pro virili suos incrustet atque defendat errores, ac palinodiam ad calendas canturus graecas repugnet mordicus λόγῳ ἔξω, quod ratum habet λόγῳ ἔσω, valde ipsum juvante, quod nihil adeo a veritate sit alienum, quin, dedita opera, fucato possit palliari mantello. Illustre hujus rei exemplum, praeter experientiam, magistram rerum optimam, existat in libro retracti. Augustini Episcopi Hipponensium, ubi divus iste pater stricto veritatis calamo describit acerrimam illam luctam disputatoriam, quam per biduum cum homine audacissimo, *Felice Manichaeo* habuerat, & quidem his verbis: *eadem tempore, ait, presbyterii mei, contra Fortunatum quendam, Manichaeorum pres-*
byte-

Hyterum, disputavi, qui plurimum
 temporis apud Hipponem vixerat,
 seduxeratque tam multos, ut pro-
 pter illos ibi eum delectaret habitare.
 Quæ disputatio nobis altercantibus
 excepta est a notariis, veluti gesta
 conficerentur, nam & diem habet &
 consulem. Consequenti die tandem
 confessus est (Fortunatus) nihil
 adversus nos invenire, quod diceret,
 nec sane catholicus factus est; sed
 tamen ab Hippone discessit. Hic al-
 tercandi pruritus & hoc contra-
 dicendi studium, intellectui quo
 imputetur jure, nullus video.
 Est enim is facultas animæ ne-
 cessaria, in quam nec aliis nec
 nobismet ipsis ullum competit
 imperium, cum rem sufficienter
 explicitam non possit non perci-
 pere, proindeque uti Cel. Schnei-
 der. scribit alicubi, perdant pre-
 tium operæ suæ, qui perspecta
 veritate, rerum evidentia con-
 vin-

vincente, pro arbitrio suo intellectum avocare & ad amplectendam falsitatem compellere satagunt. Contumacia vero hæc, quanta quanta est, tota a voluntate est derivanda, quæ permota *Φιλοδοξία* aut *πλεονεξία* aut quodam alio vitio, indignum plane & nefas ducit cuiquam succumbere

§. VI.

Explanata jam qualitercunque convictionis indole, atque insignioribus, quibus languet, impedimentis detectis, tandem, ante quam vela contraho, de usu ejus, qui non tantum in universa philosophia, tam theoretica quam practica, verum etiam superioribus, Medica nempe Juridica & Theologica facultatibus est frequentissimus. pauca interferam. Dixi frequentissimus, quod distorto colloco non erit rapi-

rapiendum, quasi convictio cuius
 disciplinæ demonstrandi submi-
 nistret principia, quæ tum com-
 munia tum propria ex ipsis pe-
 tuntur disciplinis, eisqve acce-
 pta refferri debent; sed quod cer-
 tum præscribat modum, quo e-
 adem illa principia ad refutatio-
 nem falsi ac confirmationem ve-
 ri recte applicantur. Verum pro-
 bandi onere, quod in hac asser-
 tione mihi incumbit, memet ha-
 ud secus forsan liberavero, quam
 per singulas sigillatim facultates
 eundo, in iisque hanc ipsam ob-
 tinere convictionē monstrando.
 Quin autem familiare sit Philo-
 sophis convictione uti logica, ne-
 mo, cui sanum est cerebrum,
 ambigit; eo quidem minus, quo
 exploratius est, demonstrationes
 evidentes eis non esse insolitas,
 cum notiones & effata obscuri-
 ora illustrent & consolident ali-
 is,

is, quæ omnem respuunt dubitationem. Cui enim ului allegatio illa principiorum per citationes §. §. Mathematicis usitatissima, quos in universa sua philosophia secutus est Illustr. Christ. Wolffius, nisi eo frequentata sit consilio, ut lector, omni dubitandi ausa interclusa, victas cogatur dare manus. Conspicuum porro est convictionis usus in medicina & jurisprudentia, quas, ne crescat sub manu labor, conjungo, siquidem & illa & ista ex recta ratione & naturalibus principiis desumptæ existunt, ideo recta ratione circa illas est verifandum. Recta vero illa est ratio, quæ arte logicea suffulta, confusa recte distinguit, verumque a verosimili & falso discernit. Hæc si vera sunt, ut sunt, quis inhielas ibit harum artium cultores in convictione arte tenere

ordi-

ordinem logicum, veritatemque ad leges ejus demonstrare. Sed ad ipsum cardinem accedo litium, contendens hanc convincendi rationem in gerendis quoque Domini bellis non esse nihili; licet homines fanaticos, atque eorum similes habeam reclamantes & qveritantes: logicam esse Pandoram quandam rixarum, & hæresium omniumque incommodorum genitricem, cum inextricabilibus tricis & laqueis omnem involvat veritatē. Scilicet sunt hi scioli nihil absimiles Philistæis, qui Israëlitas omnib⁹ spoliarunt armis, ne quando libertatem amissam vindicarent. Sed proscribatur, eliminetur & in perpetuum relegatur exsilium e stativis sanctissimi Spiritus ratio sibi relicta & ad decempedam suam tremenda dimetiens mysteria; nemo tamē,
nisi

nisi qui cum ratione insanire
 vult, adeo ineptiat, ut vel in
 Theologia rationis deneget usum:
 quod quid aliud est quam lapides
 loqui, & ex homine brutum ef-
 fingere; quin pedibus potius e-
 at in sententiam Clementis Ale-
 xandrini quam in libr. I. Stro-
 mat. litteris, fide D. Joh. Dan-
 haweri *πελάε*. p. m. 25. hic positus,
 sic consignavit: *perspicuitas quidem
 sermonis ad recte exponendam veri-
 tatem usui est. Dialectica (quo
 nomine ei logica etiam venit)
 vero ad id, ne heresibus incurstanti-
 bus succumbamus. Equidem perfe-
 cta per se est, & nullius indiga sal-
 vatoris doctrina, cum sit Dei virtus
 & sapientia, accedens autem græca
 philosophia, non veritatem facit po-
 tentiorem, sed debilem adversus eam
 facit sophisticam argumentationem,
 & quia propulsat dolosas adversus
 veritatem insidias, dicta est vinea,*
apta

*apta sepes & vallum, ne verus
 conculcetur.* Depingit autem pa-
 ter ille πολὺν. θεῶν. his verbis
 scite & graphice utilitatem quā
 affert logica insignem, non qui-
 dem in convictione illa divina,
 qua hic vel ille, præsertim idio-
 ta, sola verbi efficacia, in con-
 scientia sua, veritatis convinci-
 tur, quæ nec demonstrativa nec
 dialectica, sed dictica est, ut lo-
 quitur Dn. Schneid. phil. rat. 389.
 quia proficiscitur ex auctoritate
 dicentis, adeo occulte, ut, lice-
 at verba a Danhawero πολὺν. p.
 30. mutuari, πὸ fieri & factum
 esse sciamus, modum nesciamus; be-
 ne tamen in convictione, quam
 athleta Domini, habitu Theolo-
 gico instructus, veritatis cœle-
 stis adferendæ gratia pugnando
 obtinebit: quo etiam in casu The-
 ologia manebit magistra & do-
 mina, logica vero pedissequa &
 mini-

ministra. Nam, ut gravissime ait Schegkiius libr. I. demonstr. ego sic iudico, tum demum fore quietas & beatas ecclesias, si aut philosophi vere dent operam Theologiae, aut Theologi philosophentur pie. Atque sic necessaria omnino est armatura logica non tam in Theologia, si accurate dicendum habeam, quam potius in Theologo. Necessaria, inquam non absolute & necessitate exigentiæ, πρὸς τὸ εἶναι; sed tantummodo hypothetice, necessitate expediendiæ, πρὸς τὸ εὖ εἶναι, ut loquuntur Metaphysici; quia in dysnoëtis ejus ope veritas cœlestis & invenitur promptius, & proponitur explicatius, & confirmatur certius. Sic ex logica neutiqvam quandam facio πανσφία, sed necessarium tantum omnium disciplinarum instrumentum. Sicut enim malleo eodem quis opera-

ri potest in omnibus metallis ; ita etiam rationali philosophia uti possumus in omnibus omnino scientiis ; comparatio est Savanorolæ , monachi religiosissimi & philosophi præstantissimi. Hac vero asseveratione me ipsum improvidè irretire , mihi metquæ tacite contrarius esse forsitan videbor , qvi hanc convictionem , cum in omnia sese diffundat disciplinarum genera , non universalis potius , quam logicæ insigni-rem nomine. Sed facili , ut spero , me hinc expediam negotio. Scilicet sub diverso formali hoc vel illo venire potest nomine ; sicuti Paulus alio respectu est Judæus , alio civis Romanus , alio Apostolus gentium. Hic enim est genius , hæc indoles , hoc fatum omnium præceptorum logicæ , ut qua actum directivum munia obeant instrumentorum

in omnibus disciplinis, sicque universalialia dici possint; quia v. munus proprium est logices, convincendi etiam modos tradere, recte præcepta hæc quoque logica salutantur. Inter duas ergo has distinctas rationes formales materialiter bene convenit.

§. VII.

TAm vero gravissimorum Harpocratis Ægyptiaci monitorum tenax, neve spissigradus cui videar, manum de tabula tollo. Atque hoc est, Benevole Lector, inconditum illud & nulla prorsus lima politum schedium, quod tecum communicare volui. Fateor quidem ingenue, me in qualicunque utilissimæ hujus materiei elaboratione iusto fuisse sejuniorum, cum adhuc multa, ne dicam, immo plurima, etiam
ego,

ego, qui oculis destituor Argi,
hic desiderari videam; at vero
non quæ volui, sed quæ potui,
scripsi. Temporis mihi maxima
erat habenda ratio, cujus angu-
stia me ad tantas redegerunt in-
citas, ut crassa Minerva, quic-
quid in mentem venit, sine de-
cente cunctatione & examinis
trutina chartæ committerem.
Limis insimul resculam meam
& curtam adspexi supellectilem,
quæ me inde usque a cunis haud
modicum vexat. Sufficienti de-
nique apparatu carui subsidiorum,
quæ quodammodo ingenii sar-
cirent tenuitatem. Nullus ic-
circo dubito, fore ut veniam eo
facilius impetrem dictorum, & sic,
argumento hocce Tibi, Benignis
sime Lector, qui acutiori polles
ingenii vi, & cornu copiae tenes,
ad ulteriorem commendato de-
ductione, huic exercitio impono

FINEM.

